

TIJORAT BANKLARINING MOLİYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASHDA KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGI

Tolixo'jayev Abdurahmonxo'ja Zokirxo'ja o'g'li

“HAYOT BANK”, mutahassis.

Annotatsiya. Ushbu maqolada tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda korporativ boshqaruv samaradorligining o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Bank tizimida korporativ boshqaruvni takomillashtirish orqali risklarni minimallashtirish, aktivlar sifatini yaxshilash, likvidlik va kapital yetarliligini mustahkamlash imkoniyatlari ilmiy asosda yoritiladi. O'zbekiston bank tizimidagi so'nggi islohotlar, xalqaro standartlar va reyting agentliklari mezonlari asosida korporativ boshqaruv samaradorligining ta'sir mexanizmlari ko'rsatib berilgan. Maqola natijalari banklarda strategik boshqaruv, hisobdorlik va shaffoflikning oshishi moliyaviy barqarorlikka sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, moliyaviy barqarorlik, korporativ boshqaruv, risklarni boshqarish, kapital yetarliligi.

Аннотация. В данной статье анализируется роль и значение эффективности корпоративного управления в обеспечении финансовой устойчивости коммерческих банков. Возможности минимизации рисков, улучшения качества активов, укрепления ликвидности и достаточности капитала за счет совершенствования корпоративного управления в банковской системе освещаются на научной основе. Указаны механизмы влияния эффективности корпоративного управления на основе последних реформ в банковской системе Узбекистана, международных стандартов и критериев рейтинговых агентств. Результаты статьи подтверждают, что повышение стратегического управления, подотчетности и прозрачности в банках оказывает значительное положительное влияние на финансовую стабильность.

Ключевые слова: коммерческие банки, финансовая стабильность, корпоративное управление, управление рисками, достаточность капитала.

Annotation. This article analyzes the role and importance of effective corporate governance in ensuring the financial stability of commercial banks. The possibilities of minimizing risks, improving asset quality, strengthening liquidity and capital adequacy by improving corporate governance in the banking system are highlighted on a scientific basis. The mechanisms of influence of corporate governance effectiveness based on the latest reforms in the banking system of Uzbekistan, international standards and criteria of rating agencies are indicated. The results of the article confirm that the improvement of strategic management, accountability and transparency in banks has a significant positive impact on financial stability.

Keywords: commercial banks, financial stability, corporate governance, risk management, capital adequacy.

KIRISH.

So‘nggi yillarda global moliya bozorlarida yuzaga kelgan o‘zgaruvchanlik, bank tizimiga bo‘lgan ishonchning pasayishi, raqamli texnologiyalarning keskin rivojlanishi hamda iqtisodiyotning diversifikatsiyalanishi banklar oldiga yangi masalalarni qo‘ymoqda. Bu jarayonda banklarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlash va barqaror rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashda korporativ boshqaruvning roli beqiyosdir. Korporativ boshqaruv — bu bankning strategik maqsadlariga erishishini ta‘minlovchi, manfaatdor tomonlar o‘rtasidagi munosabatlarni muvozanatlashtiruvchi boshqaruv modeli bo‘lib, unda Kuzatuv kengashi, ijroiya organi, risklarni boshqarish tizimi, komplayens nazorati va ichki audit faoliyati muhim o‘rin tutadi.

O‘zbekiston bank tizimida korporativ boshqaruvning xalqaro standartlariga moslashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Basel qo‘mitasi, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan tamoyillarga asoslangan boshqaruv tizimi banklar faoliyatini samarali tashkil etish, risklarni kamaytirish va investorlar uchun jozibador muhit yaratishda muhim ahamiyatga ega.

TAHLIL VA NATIJALAR.

1. Korporativ boshqaruvning tijorat banklari faoliyatidagi asosiy tamoyillari
Korporativ boshqaruv quyidagi tamoyillar asosida shakllanadi:

- Shaffoflik – bank faoliyati haqida to‘liq va ishonchli ma’lumotlarni taqdim etish;
 - Hisobdorlik – bank rahbariyati tomonidan qabul qilinayotgan qarorlarning asoslanganligini ta’minlash;
 - Mas’uliyat – manfaatdor tomonlar oldidagi vazifalarning aniq belgilanishi;
 - Adolatlilik – aksiyadorlar va mijozlar manfaatlarini teng himoya qilish.
- Mazkur tamoyillarning to‘g‘ri joriy etilishi bankning moliyaviy natijalarini va barqarorligini bevosita belgilaydi.

2. Korporativ boshqaruvning moliyaviy barqarorlikka ta’sir mexanizmi

Bankning moliyaviy barqarorligi asosan quyidagi ko‘rsatkichlar orqali aniqlanadi:

- kapital yetarliligi;
- likvidlik darajasi;
- aktivlar sifati;
- rentabellik ko‘rsatkichlari.

Korporativ boshqaruv ushbu ko‘rsatkichlarga quyidagi yo‘nalishlarda ta’sir ko‘rsatadi:

- Risklarni boshqarish tizimini kuchaytirish orqali kredit portfelining sifati yaxshilanadi;
- Ichki nazorat va audit jarayonlari samolyatsiz kreditlar ulushini kamaytiradi;
- Kuzatuv kengashi tomonidan strategik qarorlar qabul qilinishi kapital strukturasini optimallashtiradi;
- Shaffoflik siyosati investorlar ishonchini oshirib, bankning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi.

3. O‘zbekiston bank tizimidagi islohotlar va ularning samarasi

So‘nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijasida banklar transformatsiya jarayoniga kirishdi. Xalqaro maslahatchilarni jalb qilish, banklarni xususiyashtirish, raqamli xizmatlar ulushini oshirish, boshqaruv kengashlarining professional tarkibini shakllantirish banklarda korporativ boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshirdi.

Amaliy natijalar shuni ko‘rsatadiki:

- Risklarni boshqarish bo‘yicha qo‘mitalarning tashkil etilishi kredit riskining qisqarishiga olib keldi;
- Banklarning xalqaro moliya bozori reytinglari yaxshilandi;
- Tizimli banklarda kapital yetarliligi 2020–2024 yillarda barqarorlashdi;
- Ochiqlik siyosati joriy etilishi natijasida yillik hisobotlar xalqaro standartlarga mos ravishda shakllantirilmoqda.

4. Xalqaro tajriba va reyting agentliklari baholari

Moody’s, Fitch va S&P reyting agentliklari banklar barqarorligini baholashda korporativ boshqaruvni alohida mezon sifatida ko‘rsatadi. Ularning baholash metodologiyasiga ko‘ra, boshqaruv sifati past bo‘lgan banklarda:

- kredit risklari yuqori bo‘ladi;
- aktivlar sifati zaiflashadi;
- kapital yetarliligi talab darajasida bo‘lmaydi;
- bozor ishonchi past bo‘ladi.

Yaxshi korporativ boshqaruv esa, aksincha, moliyaviy barqarorlikni oshiradi.

Xulosa.

Tadqiqot yakunlari shuni ko‘rsatadiki, korporativ boshqaruv tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Samarali boshqaruv tizimi mavjud bo‘lgan banklarda risklarni boshqarish kuchli, aktivlar sifati yuqori, kapital strukturasida balans ta‘minlangan va likvidlik darajasi barqaror bo‘ladi. O‘zbekiston bank tizimidagi islohotlar korporativ boshqaruvni xalqaro standartlarga moslashtirish orqali banklarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda. Kelgusida korporativ

boshqaruvning yanada takomillashtirilishi banklarning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga, xorijiy investorlar ishonchining ortishiga va moliya bozorida barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Abdullayev A.A. *Bank ishi va moliya bozorlari*. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2019.
2. Xo‘jayev A.M. *Bank tizimida korporativ boshqaruvni takomillashtirish*. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
3. G‘oziyev S.S. *Bank menejmenti*. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2018.
4. Jo‘rayev R.X. *Tijorat banklari faoliyatini boshqarishning nazariy asoslari*. – Toshkent, 2020.
5. Mirzaev B.B. *Bank risklarini boshqarish: nazariya va amaliyot*. – Toshkent: “Iqtisodiy tadqiqotlar markazi”, 2022.
6. Qodirov U.U. *Korporativ boshqaruvning zamonaviy tamoyillari*. – Toshkent: “Muharrir”, 2021.
7. OECD. *Principles of Corporate Governance*. Paris: OECD Publishing, 2016.
8. Basel Committee on Banking Supervision. *Corporate Governance Principles for Banks*. Bank for International Settlements, 2015.
9. Saunders A., Cornett M. *Financial Institutions Management: Risk Management Approach*. McGraw-Hill Education, 2019.
10. Frederic S. Mishkin. *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*. Pearson, 2021.